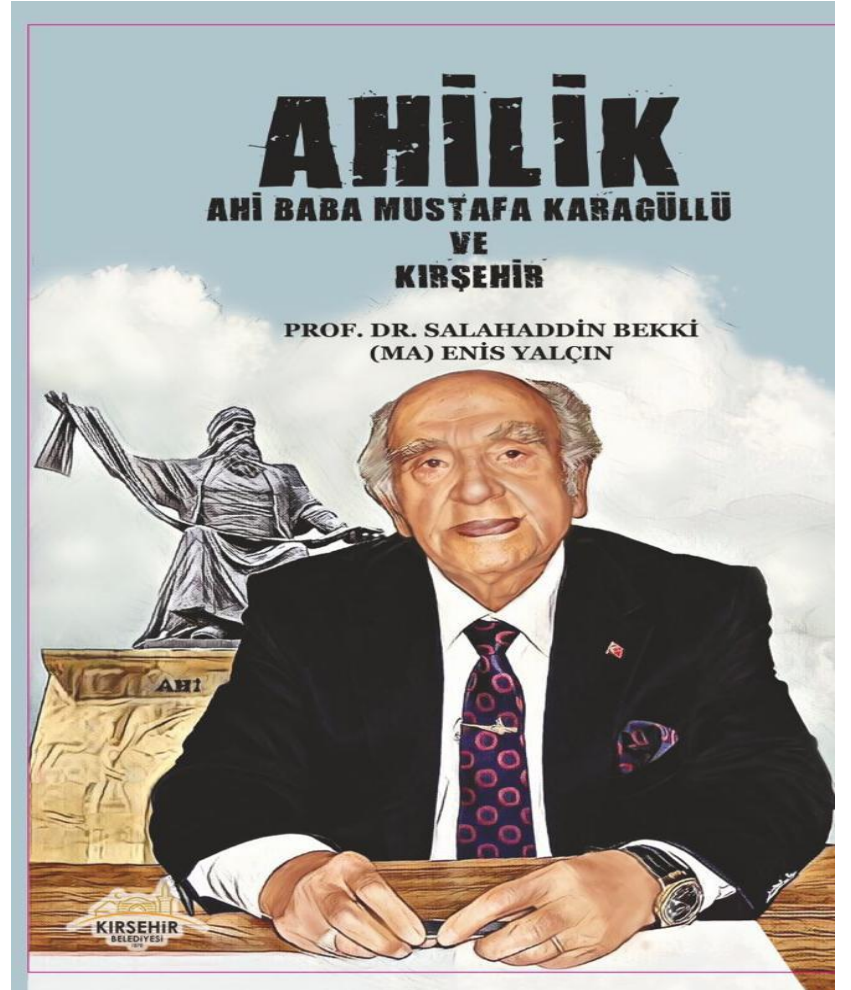

KİTAP KRİTİĞİ**AHİLİK: AHİ BABA MUSTAFA KARAGÜLLÜ ve KIRŞEHİR****Maruf Bir Sima: Ahi Baba*****Hasan Hüseyin BAHADIR****

*Araştırmacı Yazar

E-mail:
hasanhuseyin.bahadir@gmail.comORCID ID: 0000-0001-9725-
2834Başvuru tarihi/Received:
24.10.2020Kabul Tarihi/Accepted:
16.11.2020

ISSN 2618-6217

Şehir tarihi yazmak epeyce zor bir iştir. Hele de tarihi yazılan yer bir taşra şehriyse, bu zorluk iki katına çıkar. Çünkü iyi bir şehir tarihi yazabilmenin yolu tarihi yazılan şehir hakkında bolca malzeme bulunmasından geçer. Tabi ki bu malzemelerin önemli bir kısmını şehirle ilgili mikro tarih çalışmaları oluşturur. Şehri, tarihi yapıları, yolları, sokakları, çarşısı, maruf simaları ile anlatabilmek için bunların her biri ile ilgili yapılmış çalışmalara ihtiyaç vardır. Mesela vaktiyle Kırşehir'de, sokak isimlerinin değiştirilmesinden önce, Hacı Memik Sokağı vardı. Peki ama ismi bir sokağa verilecek kadar maruf bir sima olan Hacı Memik kimdi? Bir ermiş mi, bir derviş mi, bir molla yahut bir alim mi? İşte bu basit soru şehir tarihi yazmanın güç yanlarından birini göstermektedir bize. Adı sokağa verilen Hacı Memik, Kırşehir'in maruf meczuplarından biriydi. Belki de bu sokakta oturduğundan onun ismi oraya verildi.

Zaman insan hafızası üzerinde oyun oynadığından, bir zamanların maruf simalarını unutmamızın dipsiz kuyusuna gönderdiğinden, Hacı Memik'in adını bilsek de kendisini tanımiyorduk. Maruf simalar yaşadıkları devirde o şehirde yaşayan yediden yetmişe her insanın tanıdığı isimlerdir. Fakat gün dönümlü hayat ise ölümlüdür. Maruf simalar bu dünyadan göçtüklerinde, onları hafızalarında yaşatan insanlar da azaldıklarında unutulmaya teslim olurlar. Bir zamanlar İstanbul'un maruf simaları Refi' Cevat Ulunay'ın yahut Sermet Muhtar Alus'un isimlerini bugün kaç kişi hatırlıyor? Her ikisi de devirlerinde meşhur gazeteci olan bu isimleri artık yalnızca onlarla özel olarak ilgilenen insanlar tanıyor. Fakat burada şunun altını çizelim ki Ulunay ve Alus İstanbul'un maruf simaları, kendi yazdıklarını bir yana bıraksak bile onlar haklarında yazılmış yazılar bulmamız mümkün. İşte taşranın talihsizliği tam da burada başlamaktadır.

Taşranın maruf simaları unutulmuş terk edildiklerinde onlar hakkında yazılı malzeme bulmak da zordur. Mesela konağından dolayı adını bildiğimiz, otuzlu kırklı yıllar Kırşehir'inin maruf siması Hacı Bey (Mehmet Sıtkı Doğu) kimdir, nerede doğmuştur, hayatta iken neler yapmıştır? Onunla ilgili müstakil bir çalışma olmaması bu soruların çoğunu yanıtsız bırakır. Yine aynı dönemin maruf simalarından, Dirlik mecmuasının yazarı öğretmen Ömer Aydın Genç'i, hakkında çalışma yapılmamış olsaydı tanıyor olacak mıydık? (Günaydın, 2016:237-257).

Yaşadığı dönemde şehrin hayatına etkide bulunmuş maruf simalarını tanımadan, neden maruf olduklarını öğrenmeden yazılacak bir şehir tarihi eksik kalır. İşte Mustafa Karagüllü, Kırşehir'in maruf simalarındandır. Hayatta iken yediden yetmişe şehirdeki herkesin tanıdığı bu isim artık ebedi alemdedir. Prof. Dr. Salahaddin Bekki ve öğrencisi Enis Yalçın tarafından hazırlanan "Ahilik Ahi Baba Mustafa Karagüllü ve Kırşehir" isimli kitap bu anlamda önemli bir katkıdır.

Kırşehir Belediyesi'nin yayınladığı kitap üç ana bölümden oluşmaktadır. "Ahilik ve Ahi Evran" başlığını taşıyan ilk bölümde okur Ahilik'in ne olduğu, nereden geldiği, tarihi gelişimi hakkında bilgilendirilmektedir. Ardından Ahi Evran'ın hayatı, faaliyetleri anlatılarak bölüm tamamlanmaktadır. Böylece okur, Ahi Baba Mustafa Karagüllü'nün hayatı boyunca anlatmaya gayret ettiği Ahilik konusunda biraz daha

geniş bilgi edinmektedir. Bu bölüm okunduğunda Ahilik'i bu kadar önemli ve etkili kılan şeyin, getirdiği ahlaki değerler olduğu anlaşılır.

"Tüm bunların yanında bir Ahinin yemek yemekten su içmeye, sokakta yürümekten hasta ziyaretine varıncaya kadar gündelik hayatta uyması gereken belli kurallar da vardır. Bu kurallar 740 tanedir." (Bekki ve Yalçın, 2020:53). Bu satırların devamında Burgazî Fütüvvetnamesi'nden alıntılan, yolda yürümenin adabını anlatan sözler Ahilik'in ince ve bir o kadar da zor değerler sistemini bize iyi biçimde özetlemektedir. Belki de Ahilik "dikenin gül etme" derdinde olan bir ahlaki öğretiydi (Köksal, 2011:18). Mustafa Karagüllü ömrünü bu öğretiyi anlatmaya adayarak gül yetiştirme derdine düşüp, "nâdân-ı hoyrat" olmaktan uzak duruyordu.¹

Kitabın ikinci bölümü ise "Ahi Baba Mustafa Karagüllü Hayatı, Ahilikle İlgili Faaliyetleri ve Eserleri" başlığını taşıyor. Bu bölümde Mustafa Karagüllü'yü daha yakından tanıyıp "dikenin gül etme" sanatının ayrıntılarına tanık oluyoruz. *"Mustafa Karagüllü gittiği her yere kendisiyle birlikte Ahi dürümü de götürür. Ahiliği anlattıktan sonra ikram ettiği bu Ahi dürümleri Mustafa Karagüllü'nün Ahilik yolundaki çabalarının bir sembolü olur."* (Bekki ve Yalçın, 2020:104-105). Epey sıradan görünen bu davranışın altında derin bir tasavvufi gelenek yatar. Fütüvvetnâmelerde Ahinin elinin açık olması gerektiğinin altı çizilir (Köksal, 2011:80). İşte Karagüllü dürüm ikram ederek bu geleneği yaşatmaya çalışmaktadır. Zira eli açık olanın elbette ki kapısı da gönlü de açık olacaktır.

İkinci bölüm okunduğunda Karagüllü'nün nasıl bir "aktivist" olduğu daha iyi anlaşılır. Zira o Ahilik ile ilgili hemen her şeye yetişmeye çalışmış, ömrünü böyle değerlendirmiştir. Bunun içinde konuşmalardan, eğitimlere, eğitimlerden bilimsel toplantılara kadar her türlü etkinlik vardır. Böylesi bir görevi kendiliğinden yüklenmiş, görevin yüklediği hiçbir sorumluluktan da kaçmamıştır.

Bu noktada, ikinci bölümde geçen bir maddi hataya dikkat çekmemiz araştırmacılar için faydalı olabilir. Kitapta *"...1963 yılında Esnaf teşkilatları bünyesinde 'Ahilik ve Esnaf Kültürünü Araştırma Merkezi ve Turizm Derneği' kurulur. Mustafa Karagüllü başkanlığında çalışan bu merkez..."* (Bekki ve Yalçın, 2020:68) denilmektedir. Kaynağı Mustafa Karagüllü olan bu bilgi hatalıdır. Hafızası Ahi Baba'yı yanıltmış, kuruluş tarihi 1961 olan derneğin tarihini 1963 olarak zikretmiştir. Hâlen faal olan derneğin noter onaylı defterinin tescil tarihi 1961'dir. Derneğin başkanı da Mustafa Karagüllü değil Hasan Haşmet Uzbilek'tir. Ahi Baba daha sonra dernek başkanlığına gelmiştir (Bahadır, 2019:55).

Kitabın üçüncü bölümü "Kırşehir'de Yapılan Ahilik Çalışmaları" başlığını taşımaktadır. Araştırmacılar bu bölümde yapılan çalışmaların bir listesini, çalışmalar hakkında özet bilgileri bulabilirler. Kitaptan, belgesele 769 çalışmayı ihtiva eden, gelişmeye açık bu bölüm bize Ahilik ile ilgili çalışmaların ne yönde, hangi kapsamda olduğunu da göstermektedir.

"Bu noktada Kırşehir'de Cevat Hakkı Tarım'la başlayan Ahilik araştırmalarından 8 Nisan 2020 tarihine kadar 55 kitap, 50 kitap bölümü, 18 tez, 473 bildiri, 159 makale, 14 belgesel film olmak üzere toplam 769 eser tespit edilmiştir." (Bekki ve Yalçın, 2020:298).

---

¹ Bu noktada "Evrân eylemişdi hem anı bünyâd/Gülü diken ider nâdân-ı hoyrâd" beyitini hatırlamak yerinde olacaktır. M. Fatih Köksal (2011), Ahi Evran ve Ahilik, Kırşehir Valiliği, s. 18.

Yazarlar bunun devamında Ahilik ile ilgili genel bir bibliyografya hazırlığı içinde olduklarının müjdesini de vermektedirler. Elbette ki bibliyografyalar malzemenin aranmasına ve o malzemeye ulaşılmaya çok büyük katkı sağlamaktadır. Ahilik gibi üzerinde epeyce durulmuş konuya ait malzemelerin derli toplu bulunabileceği bir kaynak, kültür hayatımız için iyi bir kazanım olacaktır.

Burada bir küçük parantez açıp şöyle hoş bir ayrıntı verelim. Mustafa Karagüllü roman kahramanı da olmuştur. Aşağıdaki alıntı Selim Deveci'nin yazdığı "Dönüp Bakınca" isimli romandandır:

"Caminin önünde, elinde küçücük, çocuk ayakkabısı gibi bir çift iskarpin ile dikilen on-on iki yaşlarındaki çocuktan başka kimse gözükmüyordu çevrede. Ağaçtan zerdali kopardı diye arkadaşını azarlayan jandarma: 'Hey çocuk!' diye bağırdı, 'karakol ne tarafta?'"

Esmer, kıvrıkcık saçlı çocuk sağ elinde tuttuğu iskarpinleri kutsal bir şey taşıyormuş gibi özenle tutmaya devam ederek, sol elinin işaret parmağını dudaklarına götürerek 'sus' işareti yaptı. Jandarmalar da şaşırmişti, Poyraz Çavuşla birlikte çocuğa doğru yürüdüler. O sırada camiden birisi küçücük, birisi de dev gibi üstleri başları düzgün iki kişi çıktı. Çocuk elindeki ayakkabıları saygı ile ufak tefek adamın önünde bıraktı. Adam çocuğun saçlarını okşayarak: 'Sağ ol Mustafa'm!' dedi." (Deveci, Tarih yok:454).

Romanda bahsi geçen cami, Mustafa Karagüllü'nün babasının hanının çok yakın olduğu Kapucu Camisi'dir. Elinde iskarpin ile camiden çıkan devrin ünlü hocasını bekleyen esmer, kıvrıkcık saçlı çocuk ise Mustafa Karagüllü'dür.

Cevat Hakkı Tarım otuzlu yılların sonunda Kırşehir Tarihi kitabını yayınlamıştır. 1938 tarihli olan, vilayet matbaasında basılan bu kitabı yazmak için Tarım'ın elinde pek de fazla malzemenin bulunmadığı aşikârdır. O bu açığı, söz gelimi Fuad Köprülü'nün "Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar" kitabı gibi genel eserlerden yararlanarak kapatmaya çalışmıştır. Bereket versin geçen zaman çalışmaların sayısını arttırmıştır. Bugün daha etraflı bir Kırşehir tarihi yazmak için elde epey malzeme vardır. Tabi bu biraz da duvar örmeye benzeyen, taşı taş üstüne koyarak altından kalkılabilecek bir iştir. Salahaddin Bekki ile Enis Yalçın ciddi bir katkı sunarak duvara bir taş daha koymuşlar, Ahi Baba'yı anlattıkları kitaplarını bize kazandırmışlardır. Onların bu gayretinin meraklısı nezdinde karşılıksız kalmayacağı kuşkusuzdur.

Kaynaklar

Bekki, S. ve Yalçın, E. (2020). *Ahilik, Ahi Baba Mustafa Karagüllü ve Kırşehir*: Kırşehir Belediyesi Kültür-Tarih Yayınları Serisi.

Bahadır, H. H. (2019). "Bir Kültür, İki İnsan: Haşmet Uzbilek ve Süheyl Ünver". Erişim:http://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2019/10/12_Hasan-H-Bahad%C4%B1r--B%C4%B0R-K%C3%9CLT%C3%9CR-%C4%B0K%C4%B0-%C4%BONSAN-HA%C5%9EMET-UZB%C4%B0LEK-VE-13.pdf. Erişim Tarihi: 18.09.2020.

Deveci, S. (Tarih yok). *Dönüp Bakınca*. Ankara: Aydan Yayınları.

Günaydın, Y. T. (2016). "Ömer Aydın Genç (1882-1947) ve Kırşehir Muallimler Birliği'nin Yayın Organı: Dirlik (1926-1927)". Kırkambar, Cilt 1. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 237-257.

Köksal, M. F. (2011). *Ahi Evran ve Ahilik*. Kırşehir: Kırşehir Valiliği Kültür Yayınları.